

Asia: VN/20605/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikon asiassa. Luonnoksessa ehdotetaan, että valtiovarainministeriö voisi hyvinvointialueiden hakemuksesta myöntää niille alueille, joille ei ole kertynyt uutta alijäämää vuodelta 2025, mahdollisuuden kattaa ennen vuotta 2025 syntyneet alijäämät viimeistään vuoden 2027 tai 2028 loppuun mennessä.

THL pitää valtiovarainministeriön esittämää harkinnanvaraista hyvinvointialueiden alijäämän kattamisajan pidentämistä vuodesta 2026 joko vuoden 2027 tai vuoden 2028 loppuun saakka perusteltuna. Sote-uudistus on ollut Suomen hallinnon ja julkisen palvelujärjestelmän historian suurimpia rakenteellisia muutoksia. Uudistuksia koskeva päätöksenteko ja toimeenpano on alueilla hyvässä vauhdissa, mutta uudistusten vaikutukset talouteen näkyvät viiveellä. THL katsoo, että valtiovarainministeriön esittämä harkinnanvarainen alijäämän kattamisen lisäaikamahdollisuus tukee hyvinvointialueiden mahdollisuuksia tasapainottaa talouttaan suunnitelmallisesti sekä edistää hallittujen ja kestäviin ratkaisuihin perustuvien palveluverkko- ja palvelurakennemuutosten toteuttamista.

Koska hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden uudistukset etenevät eri tahtiin eri puolilla maata, THL katsoo, että mahdollinen alijäämän kattamisajan pidentäminen tukisi myös perustuslain mukaisten palvelujen saatavuuden turvaamista hyvinvointialueiden asukkaille.

THL pitää kannatettavana, että ehdotettu alijäämän kattamisajan pidentämistä koskeva sääntely sisältää aktiiviseen toimintaan kannustavan elementin kohdistuessaan hyvinvointialueisiin, jotka ovat jo määrätietoisesti toteuttaneet toimia taloutensa tasapainottamiseksi. Tällöin hyvinvointialueille ei muodostu kannustinta budjettikurin löysentämiseen, mikä voisi olla riskinä

alijäämien kattamisajan yleisessä pidentämisessä. Myös hyvinvointialueiden rahoitusmallin uskottavuuden näkökulmasta on tärkeää, että poikkeamat alijäämien kattamisen pääsäännöstä rajoittuvat aidosti poikkeuksellisiin tilanteisiin, ja että odotusarvo alijäämien kattamisesta pidennetyssä määräajassa on perusteltu realistisella toimenpidesuunnitelmalla.

THL katsoo, että ehdotuksen mukainen harkinnanvarainen pidennetty alijäämän kattamisen määräaika antaa useammalle hyvinvointialueelle mahdollisuuden saada talouttaan parempaan tasapainoon, ja mikä vähentää tarvetta hallinnollisesti raskaille ohjauksen poikkeusmenettelyille. THL huomauttaa kuitenkin, että vuoden 2025 puolivuotisraportoinnin tilinpäätösennusteissa jopa kymmenen aluetta ennakoi tekevänsä edelleen alijäämäisen tuloksen. Ohjautuminen valtioneuvoston poikkeusmenettelyihin kehyskaudella 2026–2029 näyttääkin siten todennäköiseltä useiden hyvinvointialueiden osalta.

Investointisuunnitelmien määräajan siirto

Ehdotuksessa hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien ministeriöille toimittamisen aikataulua esitetään myöhennettäväksi nykyisen kalenterivuoden lopun sijaan huhtikuun loppuun mennessä. Aikataulumuutoksen tavoitteena on, että investointisuunnitelmat toimitettaisiin ministeriöille vasta lainanottovaltuuspäätöksen jälkeen, mikä vähentäisi tarpeetonta hallinnollista työtä sekä ministeriöissä että hyvinvointialueilla.

THL kannattaa investointisuunnitelmien valmisteluun ja käsittelyyn liittyvien ohjausprosessien ja aikataulujen parempaan yhteensovittamiseen tähtääviä ehdotuksia. THL katsoo, että ehdotukset mahdollistavat osaltaan myös hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien nykyistä paremman ajantasaisuuden ja laadun.

Pääjohtaja Mika Salminen

Johtaja Piia Aarnisalo

Knape Nina

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL - Nina Knape THL/Sote-osasto